

years. The teachers and architects of Kharkiv have been cooperating with international organizations that take care of the protection of modern architecture for many years. Every year, the Ukrainian branch of DOCOMOMO expands research and the circle of participants, therefore cooperation with European countries, as well as researchers from Great Britain, France, Poland and Germany. Study of architecture during the formation of the agrarian-industrial complex at the beginning and in the middle of the 20th century. will be held as a decisive contribution to the world architectural heritage.

УДК 721.001 (477)

СЕЛО КУНЬЄ, МІНІКАМПУС ТА СТУДЕНТСЬКЕ ІДЕЮВАННЯ

Рябушина І.О. к. арх, доцент, Спасов Ю.А. директор ТОВ «ІНСТИТУТ ХАРКІВПРОЕКТ»

Державний біотехнологічний університет, ТОВ «ІНСТИТУТ ХАРКІВПРОЕКТ»

Дані тези присвячені проблемі повоєнного відновлення та реорганізації села Куньє – центра Куньєвської ОТГ Ізюмського району Харківській області, а саме можливості та сенсу будівництва мінікампусу при місцевій школі. І активній участі студентів-архітекторів в процесі формування концепції та завдання на проектування нової для українських середньоосвітніх учбових закладів типологічної одиниці.

Село Куньє (населення 953 людини на 2019 р.) з дивною структурою – вузьке (4 км в самому широкому місті, 18 км вздовж двох берегів річки), було засноване на межі 1700 рр. полковником К. Донець-Захаржевським на дарованих йому землях. Обширна ділянка вся пересічена ярами і балками, з річкою, великими дубовими лісами і курганами, в яких на початку ХХ ст. були знайдені поховання бронзового періоду, а на одному з них навіть стояла скіфська баба (X-XI ст. до н.е.). Невдовзі полковник подарував ці землі своїй дочці Акиліні, яку ласкаво звали Куня. Так і назвали село і річку [1].

Село відстроювалось, в 1720 рр. з'явилась дерев'яна церква, наприкінці сторіччя вже було 130 дворів. Розквіт настав в ХІХ ст. – кам'яний триярусний храм-ротонда; багатий палац в три поверхи з обширним парком та плодовим садом; на річці загати та величезний ставок площею в 4 га. Швидко розвивалося тонкорунне вівчарство; працювали два винокурних заводи; почали розроблятися глиняні та піщані кар'єри; відкрилася земська бібліотека [1].

В ХХ ст. змінилось все. Після 1918 р. постійно мінялася влада; палац, храм та винокурні були зруйновані; пішло розкуркулювання; почали утворюватися, об'єднуватися, розпадатися та знову створюватися колгоспи. Селяни були настільки «раді», що втопили одного вповноваженого колгоспного управлінця в ставку. Працювала школа, в якій було три класи по 40 учнів, але зовсім не було підручників та чорнил, тому використовували сік ягід бузини. Відкрилася амбулаторія і навіть стаціонар, але не було медиків, тому шкільні вчителі виконували також і функцію лікарів [1].

Під час Другої світової війни село було під окупацією (1941-1943) і значно

зруйноване. В повоєнний рік настав страшний голод, але село поступово відбудовувалось. З'являлися глинобитні та дерев'яні хати під солом'яними покрівлями, школа, два дитячі садочки, клуб, будинок культури, сільрада, магазини та ін. Згодом відкрилася сільська та шкільна бібліотеки, амбулаторія та пологовий будинок, ветеринарний пункт, вирости нові житлові будови. Підіймалось тваринництво (рогата худоба, свині, вівці), відстроювались ферми, різного роду майстерні, лісопильні, тощо [1]. Село знову піднялося.

З часів незалежної Куньє не бідувало. Почалася децентралізація, село стало адміністративним центром Куньєвської сільської громади, в складі якої 17 сіл що навкруги (більш ніж 5148 осіб), при сільраді навіть відкрився малесенький центр надання адміністративних послуг. На території громади успішно працювали два бюджетоутворюючих сільгосп підприємства з величезними площами полів, сучасним парком агротехніки, зерносховищами, хозприміщеннями, навченим персоналом. А потім почалась війна (2022), село з перших днів потрапило під окупацію російських загарбників. Рушило нове коло розрухи та занепаду. Великий процент населення покинув окуповану громаду, житлові будинки частково чи повністю зруйновані, значно постраждала і школа, агропідприємства та ферми виведені з ладу та розграбовані, газопостачання відсутнє, світло є епізодичним [4], життя завмерло.

Зараз Куньє вже вільне, потроху відновлюється. Постає питання: якими мають стати повоєнні громада і центральне село? Що має трансформуватися, бути побудованим і як, а що зникнути назавжди – розробляються плани та стратегії.

Зараз йде проектування реконструкції постраждалої школи та прилеглої шкільної території, яке веде ТОВ «ІНСТИТУТ ХАРКІВПРОЕКТ». Передбачається деяка реорганізація шкільних класів та приміщень, формування сучасного бомбосховища, нової спортивної зони на території школи з модерним стадіоном, спортивними та супутніми приміщеннями, спеціалізованими майданчиками. В планах відкритий басейн, комфортний хостел для вчителів, що приїдуть сюди працювати, та багато іншого.

Горизонти оновлення та розвитку села визвала не аби яку зацікавленість, так в програмі учбового проектування (БТУ, спеціальність 191 – Архітектура та містобудування) з'явилося нове проектно-графічне завдання «Мінікампус при сільському учбовому закладі». Виконання завдання передбачається на базі існуючої ситуації навкруги школи, ландшафтних, об'ємно-просторових та функціональних особливостей Куньєго, прожектів місцевої адміністрації, викликів та тенденцій сучасної архітектури. Вихідні данні для подальшого проектування люб'язно надав «ІНСТИТУТ ХАРКІВПРОЕКТ».

Постає питання, чому саме кампус, а не гуртожиток чи хостел, чому «міні»? Відповідь на поверхні – всі школи в селах громади розбиті зовсім, місцевою адміністрацією прийняте рішення їх не відстроювати, а зосередити все шкільне життя навкруги єдиної умовно вцілілої школи – в адміністративному центрі Куньєвської сільської громади. Забезпечити всебічно сконцентроване життя сучасної молоді можуть тільки розвинені кампуси – породження декількох

останніх десятирічч. «Міні» виходить саме з масштабів школи, селища, громади.

Що до обґрунтування будівництва саме мінікампусу не тільки в Куньєм, а взагалі при сільських учбових закладах; способів та форм шкільного життя в рамках центра сільської громади; ролі такого комплексу в гармонійному розвитку молоді; особливостей його повсякденного функціонування; формоутворення та образного рішення, було проведено ряд семінарів – мозкових штурмів та ідеювання в рамках учбового процесу, де студентами була сформована наступна концепція:

В умовах післявоєнного відновлення будуть потрібні новітні центри, де молодь зможе проводити багато часу, концентруючись не тільки на навчанні, але і мати можливість з користю, ненав'язливо-організовано проводити дозвілля. Саме такими центрами і можуть стати сучасні кампуси учбових закладів – унікальні багатофункціональні комплекси, які включають учбові корпуси, гуртожитки і хостели, дослідницькі лабораторії, бібліотеки-медіотеки, розвинені спортивні зони, різнорівневі заклади харчування, осередки культури та дозвілля. Вільні сучасні інтер'єрні та екстер'єрні простори, наявність обслуговування (різноманітні майстерні, крамниці та ін.), велика головна площа – основний центр спілкування та рясне озеленення роблять кампус самостійним містом – в місті, поблизу нього, в сільській місцевості [3].

Великі міста України, і невеличкі села конче потребує включення таких «джерел можливостей», де можна отримати нові знання, знайти заняття по інтересам, корисно і цікаво провести час. Сільські клуби вже давно не справляються з викликами сьогодення, їх замінити, тобто стати сучасними центрами тяжіння, можуть саме кампуси при учбових закладах. Так як сільські школи не мають великих розмірів, то і кампуси повинні їм відповідати, тобто бути «міні».

Будівництво мінікампусів при центральних школах сільських громад рентабельно з міркувань всебічно гармонійного розвитку особистості і з економічних, бо звозити дітей шкільними автобусами кожен день з багатьох селищ навкруги, а ввечері розвозити по домах, дуже дорого та забирає багато часу. Учні середнього та старшого шкільного віку можуть проживати на території кампусу на протязі учбового року, за потреби їздити до дому на вихідні та канікули.

За для забезпечення корисного та цікавого перебування в мінікампусі необхідні наступні функціональні зони:

зона проживання – хостел (гуртожитки радянського зразка вже лишилися в минулому) з комфортними, обладнаними приміщеннями. Кімнати для учнів з розрахунку на 3-4 дитини, для вчителів – на 1-3, можливо сім'ю, такі самі для короткочасного перебування батьків-вивідувачів. Передбачається мінімальне обслуговування – допомога, особливо учням молодшого віку, в неведенні ладу та чистоти, пранні, прасуванні, пришиванні гудзиків, тощо. Обов'язкове зонування (молодші-старші, хлопчики-дівчатка, вчителі-батьки і т. ін.), наявність блоку медицини з боксами та під'їздом швидкої допомоги;

зона позашкільного харчування – кафе-їдальня з розвиненою кухонною

зоною, з обов'язковим триразовим харчуванням і можливістю доступу в любий позашкільний час. Допустиме включення невеличкої кафетерії, буфету, тощо;

зона пізнання та розширення кругозору – камерна бібліотека-медіатека з можливістю перебування там до відбою, зі всім необхідним медіа обладнанням та перспективою навчання комп'ютерній грамоті;

зона цікавої та корисної діяльності – об'єднання за інтересами, щось на кшталт гуртків (від вишивання до моделювання дронів);

зона суспільних активностей – велика багатофункційна конференц зала, яка за потреби може виконувати функцію виставкового простору;

сільськогосподарська зона – теплиці, город та сад, бокси для невеликих тварин з ветеринарним обслуговуванням;

в перспективі – можливе включення школи іноземних мов, художньої школи-студії, профтех училища та ін.

Мінікампус може являти собою цільну будівлю поряд зі школою, в якій зручно скомпоновані всі необхідні, вдало пов'язані між собою зони з обов'язковим формуванням єдиного подвір'я – обширного патію, глибокого курдонеру, тощо. Чи мати павільйонне планування, де кожна функція укладена в окрему невеличку будівлю. Всі вони мають бути пов'язані між собою та школою теплими переходами та композиційно формувати велике подвір'я.

Таким чином була сформована первісна програма на проектування, яка буде розроблятися, деталізуватися, мати уточнення з урахуванням вимог відповідних ДБНів та інших нормативних документів. Результати учбового проектування, тобто студентські проекти, будуть передані на розгляд та обговорення в «ІНСТИТУТ ХАРКІВПРОЕКТ», можливо послугують відправною точкою для подальших проектних напрацювань – студентські ідеї бувають дуже прогресивними, новітніми та конструктивними.

В світовій практиці існують кампуси закритого та відкритого типів, другий практикується частіше. Так, на о. Гекчеада в Егейському морі процвітає кампус при середній школі, доступ до благ якого має хто завгодно цілодобово, що різнобарвноє життя та розширює горизонти розвію маленького містечка [2,3]. Такий опит є дуже цікавим, його виховне значення очевидне – інтеграція мешканців в культурно-просвітницьку діяльність учбового закладу і кампусу в цілому. Але тут постає питання – чи готове наше суспільство до такої інтеграції та відкритості? Це ще належить дослідити.

Список використаних джерел

1. Куньє. Енциклопедія Сучасної України. – Багатотомне науково-енциклопедичне видання Інституту енциклопедичних досліджень НАН України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-51655> (дата входу 16.05.2024).

2. Особливості архітектурного проектування Кампусу середньої школи Гекчеади [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://journals.eco-vector.com/2542-0151/article/download/111843/125449> (дата входу 18.06.2024).

3. Рябушина І.О., Катеруша О.С. Кампус сільського учбового закладу як оаза формування нового культурного коду суспільства. – ХХ-й Міжнародний

форум молоді "МОЛОДЬ І ІНДУСТРІЯ 4.0 В ХХІ СТОЛІТТІ ". Збірка матеріалів форуму. – Харків: ДБТУ, 2024, 360с. С. 326 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/conf-4-5-04-24-tezy.pdf> (дата входу 17.05.2024).

4. Тарасюк К. «Друга армія світу» – це армія мародерів і злодіїв»: як живе в окупації Куньєвська громада [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.slk.kh.ua/oblast-online/kune/druga-armia-svitu-ce-armia-maroderiv-i-zlodiiv-ak-zive-v-okupacii-kunevska-gromada.html> (дата входу 16.05.2024).

УДК 72.01/.05:7.05

ПІЧ ЯК СЕРЦЕ УКРАЇНСЬКОЇ ХАТИ: УЖИТКОВІ, КОНСТРУКТИВНІ ТА ЕСТЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Акмен І.Р. канд. арх. Доцент, Попов І.Є. доцент, Черноног А.Ю. студентка

Державний біотехнологічний університет

Сьогодні ще подекуди можна зустріти українські оселі, де активно використовуються печі, але здебільшого вони стали елементом декору. У давнину піч була основним конструктивним елементом, на якому тримався весь каркас хати, а також неодмінним атрибутом побуту, свята та тепла. Виявлення особливостей розвитку української печі, як конструктивно-декоративного та естетичного елемента, важливо для збереження народних традицій побудови та оздоблення української хати.

Про сакральність та багато-функціональність печі наголошувати нема потреби. Піч входить в число найважливіших елементів української традиційної культури, створює будь-який житловий інтер'єр та визначає статус самої будови (в українській культурі цей спектр варіюється від карпатської колиби до хати). Саме піч стає головним формуючим елементом житла, символом міцних родинних стосунків, а також зароджує значні етичні категорії: любов, тепло та щирість. На сьогодні в сучасних оселях здебільшого збереглися лише лежанки та груби, а сама піч залишилась як елемент інтер'єру: декору та затишку. Тому метою дослідження стає висвітлення конструктивних, декоративних та естетичних аспектів печі, а також українських традицій будівництва хати.

Достовірної інформації хто і коли винайшов конструкцію печі немає — вона завжди зростала разом з конструкцією дома. Харківський етнограф та археолог Василь Бабенко залишив зображення і опис перших печей на території Катеринославщини. Наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., — як вказує дослідник, — «будова печей була різною, частіше просто з глини, іноді змішаної з мілким камінням або цеглою. Хатня піч мала нижню частину «черен», звід, «челюсті», «припічок» з «комином» для відводу диму в «димар». Збоку пічки біля стіни влаштовувався «запічок» для зберігання кухонних приладь. З «комину» веде отвір в «димар» або «бовдур» (димову трубу). Димарі плетуться з лози, обмазуються глиною або викладаються з каменю, де такого достатньо. Зверху димаря на даху облаштовується «верх» з дошок і обробляється карнизами. В